

MILICA JAKOVLJEVIĆ
MIR-JAM

DEVOJKA SA
ZELENIM OČIMA

Priče

Beograd, 2023

Pustolovina lepe palančanke

Dosadno je bilo Cici u toj ogromnoj roditeljskoj kući, koja je izgledala kao tvrđava ili zamak u uspavanoj ulici njihove palanke. Uvek isto, od jutra do mraka. Ustane, izađe u baštu i prošetala sobama. Pa i te sobe, hladne s onim svojim debelim zidovima, s nekim starinskim mirisom koji se širio s fotelja od štofa u crvenoj i zelenoj boji, iz onih teških zavesa od brokata, sa zidova po kojima su se pružale zlatne grane, reljefne od debelog sloja pozlate. Uvek je vladala hladovina u tim sobama, zastrtim debelim ćilimima, po patosu na kome su bile namolovane geometrijske figure, braon i crne. Dosadni su joj bili i svi oni portreti njenih baba, dedova, stričeva, tetaka, one starinske dame sa širokim suknjama sivo i plavo po kome se vijue lozice, one njihove setne oči, kosa zategnuta u razdeljak i bareš na samom čelu. Gledala je one svoje pretke, sa šubarama na glavi, poluvaroški, poluseljački obučene, s debelim zlatnim lancem i velikim prstenom na ruci, na kome je stajao veliki kvadratni kamen od rubina ili zlata.

Njena sobica se u toj patrijarhalnoj kući izdvajala sa svojim belim krevetićem, pokrivačem od tila s plavom atlasnom postavom, istim belim zavesama, i onim bezbrojnim sitnicama od gipsa, porculana, kristala i bronzne, kojima je ukasila stilizovane stočiće. Uvek je bilo puno cveća u toj sobi, u kojoj je provodila najslade časove, pokraj klavira i knjiga.

Muziku je strasno volela, po povratku iz pansiona uzimala je i dalje časove i žalila što ne može da bude neka slavna pijanistkinja.

Volela je njihovu baštu u proleće, kad se rascvetaju jorgovani, oni dupli, kao grozdići, i kad ozeleni tunel od osmanlika, bacajući svoje aplikacije senki po zalivenoj zemlji. Tu je šetala, ispod tog tunela, ili zapletala bokore ljubičica, brala ruže i karanfile, i bežala posle u svoju sobicu da čita i sanjari.

Sanjala je uvek o životu u velikom gradu. Zavidela je Beograđanima koji se tako lepo provode, onom njihovom korzou. Ništa nije želela, nego da u svojoj palanci ima takav jedan korzo, bar jednom nedeljno, da se i ona gura kroz masu nepoznatih lica, da ne mora nikog da pozdravi, da su joj svi tuđi, a ipak simpatični, i da ne čuje ono svakidašnje: „Dobar dan, gospođice Cico!“

Ovde svakog poznaje, već su joj dosadili svi ti kavaljeri koji je tako zaljubljeno gledaju, kao lepu, bogatu jedinicu, koja ima da nasledi i tu kuću, i vinograd, i dućane i svu rentu nepokretnog imanja.

Biti tako bogata, i živeti praznim životom, monotonim, čeznuti za zabavama, sanjati o velikom svetu, to Cica nije mogla da podnese.

Često je molila roditelje da pređu u Beograd. Oni imaju toliku rentu da bi bogovski živeli i tamo. Nju su mnogo više oduševljavale one višespratne zgrade, asfaltirane ulice, elegantni izlozi, balkoni na kojima sede dame, nego ova njena dosadna kuća u kojoj je hlad podsećao na tamnicu. Ponekad nije volela ni njihovu baštu za kakvom obično uzdišu Beograđanke.

U tom bogatstvu ona je čamila, uvek nervozna, zlovoljna, razdražljiva, nanoseći bol roditeljima, koji su joj sve činili, a nisu mogli da razumeju šta joj nedostaje u ovako lepoj kući.

U njoj su nedostajale avanture. Nije ona čeznula za nekim provodom, flertom, već samo za avanturama. Da iznenada oputuje, da pobegne od kuće, a da oni ne znaju gde je, da luta po velikom gradu. To je bio njen ideal.

Nije mislila na ljubavne avanture, čedna po vaspitanju, već samo da ode iz ove dosadne palanke u kojoj su joj bile dosadne

i mušice i sva ona letnja tišina, kad pomoćnici dremaju za te-zgom, ili škripe volovska kola ulicom, a retko projuri koji auto, za kojim svi izlete na prozor.

U samoći svoje bele sobice razmišljala je o tim avanturama i rešila da izvede jedan plan. Poput sebične, razmažene devojčice, nije pomišljala na bol koji će naneti roditeljima, već je sva bila zauzeta svojom apatijom i bacala je krivicu na roditelje da su oni krivi što je ona nesrećna. Pa kad oni neće njoj da pruže radosti, zašto ona njima da ne nanese bol?

I jedne noći, dok su otac i mati već ležali u postelji, ona se iskrade iz kuće s koferom, dojuri do stanice, sede u voz i pođe u susret avanturi. Na stolu im je ostavila pismo u kome je napisala: „Molim vas, nemojte me tražiti. Ako me ne budete tražili, ja ću se možda jednog dana vratiti. Ali ako u novinama pročitam o mom nestanku, znajte, ubiću se...“

Sama u kupeu, osećala je neko zadovoljstvo. Divila se svojoj energiji koja ju je pokrenula na put. I ona sedi kao svi putnici koji idu za svojim poslovima. Ona nema nikakvog posla, ali će ga naći. Radiće i izdržavaće se kao mnoge žene. Može da daje i časove klavira, ali to je tako obično. Uzela je novine i čitala oglase. Tu je bilo svega: „Traži se guvernantu, sobarica, kuvarica, daktilografinja...“ U jednom oglasu je stajalo: „Otmjena porodica traži pristojnu sobaricu...“

Njoj se dopao taj oglas. Otmjena porodica u Beogradu, to je nešto vrlo primamljivo. Videla bi kako živi otmeni svet u Beogradu. Sigurno imaju lepu kuću, na nekom spratu s balkonom. Tu bi videla beogradsko društvo. I napominje se „pristojna“ sobarica. Ona bi ostavila takav utisak. Samo se uplašila svojih belih, nežnih, iznegovanih ruku. Uze ogledalce, pogleda se. Spazi dva lepa oka, kao od safira, sanjalačka kao kod Me Murej... Učini joj se suviše lepa za služavku, njena kosa boje lana, sa sitnim kovrdžicama, koje su se ovijale oko lica kao male spirale... „Možda me neće primiti? Ali, najzad, ja ću da

pokušam.“ Onda poče da razmišlja, šta će da radi kao sobarica. Da čisti sobe, istresa tepihe. „To nije teško“, mislila je. „Treba glačati i parket.“ A ona je videla kako njihova sobarica i momak glačaju...

Dok je voz huktao, uspavljujući je svojom lupom i zveketom, kao nekom nejasnom melodijom, ona se sve više uživaljavala u misao da bude sobarica. Savila je novine pošto je pročitala adresu i odlučila da se sutra odmah s voza prijavi toj otmenoj porodici. U blizini Beograda bila je sama u kupeu. Iz kofera izvadi starije odelo, teget haljinu, metnu jedno malo bere, pokupi ispod njega sve kovrdže, izbrisa sav puder i ruž, i kad voz stade ona izađe brzo na peron. Malo se uplaši kad se nađe sama na ulici, i oseti neku hladnoću pri srcu. Nosači je skovitlaše sa sviju strana, ona otrže svoj kofer, ulete u jedan auto i reče da je vozi u tu i tu ulicu, samo nekoliko brojeva dalje od te kuće, da ne bi autom stala baš pred njom...

Čitala je redom brojeve, i dođe do tog broja... To je bila višespratnica s lepim stepenicama i zidom popločanim mermernim pločicama. Portir izađe i ona mu pokaza onaj oglas:

– Idite, na treći sprat – reče joj portir.

Ona pođe lagano, nekako usplahirena, bojažljivo pritisnu dugme. Posle nekoliko sekundi otvoriše se vrata i ukaza se jedna simpatična gospođa, prosede kose.

– Ja sam sobarica, i pročitala sam vaš oglas...

– Uđite – progovori mekim glasom gospođa.

Zatim je gospođa pogleda od glave do pete, i ona se zbuni i pocrvene od tog pogleda.

– Ja hoću vrednu i poslušnu sobaricu i ne trpim da mi svoje kavaljere dovodi u sobu, odnosno kući. Nedeljom posle podne imaćete izlaz od tri do sedam.

– Oh, kakve kavaljere, gospođo, ja nikoga nemam, verujte. I ja volim da sam u nekoj dobroj kući.

Gospođi se dopade taj njen ubedljivi ton i skromnost i ona je primi s platom od trista dinara mesečno.

– Vi imate da čistite sobe. Ako svršite posao ranije možete pomoći i u kuhinji kuvarici.

Gospođa joj pokaza sobe: njenu spavaću sobu i njenog muža, kćerkinu, sinovljevu, trpezariju, salon. Svega pet soba, sem ostalih odeljenja i kupatila. Ukupno je imala da raspreda osam prostorija.

– Ovo je vaša soba – pokaza joj jedan sobičak s gvozdenim krevetom i ćebetom od kamilje dlake, jednim malim umivao-nikom, ogledalčetom na zidu, stolicom, stočićem i čivilukom, i prozorčetom kao na klozetu, koji je gledao na drugi zid udaljen samo jedan metar.

Cica odmah uđe u sobu, skide odelo i nešto okači, a drugo zaključa u kofer, obuče jednu cicanu haljinu, pantofne, veza kosu maramom i odmah se prijavi gospođi da otpočne posao.

U trpezariji su sedeli za doručkom: gospođin muž, kći, jedna simpatična gospođica, sin, vrlo lep mladić. Ona se zbuni, sva pocrveni kad je svi pogledaše...

– Naša nova sobarica – predstavi je gospođa. – Hajdete, da vam pokažem sobe – reče mati i povede je u spavaću sobu.

Brat i sestra se pogledaše i brat se nasmeja:

– Gle, kako je ovo fina sobarica, kao neka gospođica.

– Bolje da je mama uzela neku ružniju i stariju, jer te bolje rade – reče sestra.

– Kako se zovete? – pitala je gospođa sobaricu.

– Vida – slaga Cica.

– A gde ste ranije bili?

– Bila sam u unutrašnjosti. Nisam mnogo služila, ali otkad mi je otac umro, kuća nam je bila puna dece, i svi smo morali da idemo u službu. A ja sam došla u Beograd...

Dok je govorila, krila je svoje bele ruke da gospođa ne opazi.

– Samo vi budite vredni i poštteni, pa će vam kod nas biti lepo.

Kuvarica donese sav pribor za čišćenje i Cica se dade na posao. Bila je neispavana od puta, umorna i tako bi malo prilegla,

ali ima još dve sobe da počisti. Osećala je bolove u rukama, ali je energično radila.

Najzad dođe u poslednju sobu, mladog gospodina.

To je prvi put da je ušla u sobu jednog mladića... Preko orahovog kreveta bila je plava svilena pidžama. Na pisaćem stolu puno knjiga. Ona otvori jednu, vide da je francuski...

Pažljivo je brisala svaku stvar, namesti postelju, zateže čaršav i preko njega metnu jorgan od narandžaste svile.

Gospođa je ulazila svaki čas i davala joj uputstva i iznenađivala se kako ona sve shvata...

„Oh, sad mogu malo da prilegnem“, mislila je Cica. Posle je kuvarica zovnu da očisti salatu, trebalo je zatim da kupi hleb dole na čošku, oni joj pokazaše pekarnicu. Ona je trčkarala uz stepenice, gore, dole, i sad je imala zadovoljstvo da oseti šta znači višespratna zgrada. Trebalo je postaviti sve, pa pomoći oko služenja stola, unositi jelo, iznositi...

Bila je sva rumena, lepa i jedan pramičak njene plave, svilene kose, spustio se ispod marama na vrat. Kćerka je nekoliko puta pogleda, i sin se zagleda u nju i otprati je pogledom dok je izlazila iz trpezarije noseći jela.

Kad gospodin završi ručak, sede i possluga u kuhinji: kuvarica, sobarica i šofer.

Šofer se iznenadi kad vide lepu novu sobaricu, počeo da je obleće kao kavaljer, zapita je ide li u bioskop i predloži joj da pođu zajedno prve nedelje posle podne. Ona ga učtivo odbi, izgovarajući se da ne voli bioskop, što iznenadi šofera i on donese svoj zaključak: „Kakva je ovo uobražena sobarica.“ Kuvarica, starija žena i dobroćudna, nudila je da jede, sipala u tanjir i Cica se iznenadi kako je sve slatko, samo se požali da je umorna.

– Idi, dušo moja, malo odspavaj, ali u tri sata ustani da odneseš starom i mladom gospodinu kafu i slatko.

I kad je Cica najslađe spavala, ču kucanje na vratima i glas kuvarice:

– Vido, ustaj da poslužiš gospodu.

Ona skoči, protrlja oči, zagladi kosu, i prikupi je pozadi, jednom šnalom. Tako gologlava, sa svojom plavom kosom, izade pred gospodu u jednoj beloj haljinici od platna.

Oba gospodina iznenadiše se kad je videše. Otac se nasmeši, a sin ga pogleda vragolasto:

– More, tata, vidi kako je zgodna ova sobarica.

– De, de, nemoj da te čuje majka – nasmeja se otac.

Cica unese kafu i svojim ozbiljnim držanjem preseče njihov razgovor.

Oni odoše na dužnost, sin kao advokatski pripravnik, a oko pet odoše i mati i kći.

Tako nastade drugi život za Cicu, i njena avantura joj odmah donese žuljeve na rukama. Njene bele ručice malo ogрубеše, noge su je bolele od stalnog trčkanja uz stepenice, ali još ju je sve zanimalo. Samo da nije bilo glačanja parketa! Sva umorna, katkad bi sela na patos da odahne, pa opet dalje... Pokraj gospođe bi joj bilo lepo, ali gospođica kći je bila puna kaprica... Svaki čas je zivkala.

– Vido, nosite ovo pismo na poštu! Vido idite kupite novine! Dajte mi čašu vode!

Ni za šta nije htela da se prihvati u kući. Jedinica, razmažena, baš kao i ona što je bila. Često je plakala, svađala se s mamom, ponekad ceo dan sedi ljuta u svojoj sobi, i Cica čuje kako je mama moli da se odljuti... Sin je dobar, mnogo nežniji prema mami, samo su ga prekorevali što koji put u zoru dolazi kući.

Ona je počela da oseća neku simpatiju prema njemu i s najvećom ljubavlju je udešavala njegovu sobu. Umela je da poređa cveće u vazuu, da je stavi na pisaći sto, da udesi hladovinu sa spuštenim zavesama, ali je pred njim uvek osećala neki stid i bojažljivost...

Nedeljom je išla malo da prošeta, ali se brzo vraćala kući. Bojala se da ne sretne nekog od poznatih, a uveče je jedva čekala da legne, neprestano osećajući umor od posla...

Kako je to teško kad neko mora da služi, mislila je često, pa ipak ju je ova njena avantura zanimala, a bilo bi joj prijatnije da nije osećala grižu savesti zbog roditelja.

Plašila se samo starog gospodina, koji ju je gledao čudnim očima, i šoferu, koji je počeo da joj se udvara. Jednom se usudi da je zagrla, a ona ga je odgurnula i pljunula mu u lice.

– Ako se samo još jednom usudite da me pipnete, kazaću gospođi.

Kuvarica ga izgrdi i tako se on umiri. Nije imala mira ni na ulici. Pred kućom ju je dočekivao žandar s linije i uvek ju je pitao:

– Gospođice, gde se možemo sastati? Idete li gdegod u tanšul?

Ona nikad nije htela da mu odgovori. Dobacivali su joj muškarci na ulici, lepi i fini mladići, i često joj činili drske ponude. Ona je uvek žurila kući s hlebom, flašama piva, nekad zembiljom s pijace, i gospođa je bila vrlo zadovoljna njenim ponašanjem.

Gospođa s gospodinom i kćerkom otišla je negde na put, a u kući je ostao samo mladi gospodin. On se ponašao učtivo prema njoj, nekad je ponešto zapita, i njoj se dopadalo njegovo otmeno držanje.

Jednog dana on saopšti kuvarici da će imati na večeri neko momačko društvo, da će se veseliti do zore, pa da spremi lepu večeru i dosta kolača.

Cica je služila oko stola, i u početku je sve bilo pristojno, dok nisu došli do vina i šampanjca.

Kad su počeli da gube vezu misli, postajahu sve drskiji. Jedan ustade s čašom i mucajući počeo da drži zdravicu:

– Hoću da nazdravim gospođici Vidi...

Ona pođe vratima, on joj prepreči put, i posrćući je govorio: – Vi ste najlepša gospođica, lepša od svih beogradskih.

Vida promače pokraj njega, istrča u kuhinju, i uplašeno se jadala kuvarici:

– Oni su svi pijani, ja neću da ih služim...

Kuvarica je tešila:

– Ludo moje, šta se plašiš? To su gospoda, neće oni tebi ništa. Pa šta ako te poljube, nije to ništa strašno, bolje da te poljubi gospodin nego šofer i žandar... Idi, nosi ove kolače, ne boj se ničega...

Sva strepeći, Cica uđe brzo u sobu, spusti brzo kolače na sto, htjede da izađe, ali jedan je ščepa za ruku...

– Što ti bežiš od nas, lepotice? Daj da te poljubim...

Ona ga odgurnu, ali je dočepa drugi, uhvati je oko pasa, podiže... Ona ga gurnu u grudi, on se zanjiše, i taman da ona pobjegne ščepa je treći...

– Gospodine, kažite da budu učtivi! – vikala je devojčica moleći domaćina da je odbrani.

On ustane, isto tako pijan, i promuca:

– Pustite je – ali ga drug odgurnu, zagrli je, pritisnu poljubac na njena slatka usta.

– Ovo je najlepše devojčce koje sam video. Hajde da je licitiramo...

– Ja dajem sto dinara.

Devojčica pobeže prozoru, skoči na stolicu, ciknu:

– Ako me dirnete, sad ću da skočim kroz prozor!

Hitrom gestom onaj je dohvati sa stolice i povika:

– Ko daje više?

– Dajte dvesta dinara.

– Trista!

– Četiri stotine!

– Ostavite je – pijanim glasom je molio domaćin.

– Moja će biti – govorio je onaj prvi, što je davao sto.

– Kako tvoja? Ja dajem dvesta – reče drugi, otrže mu je iz naručja, poljubi je, pojuri s njom u drugu sobu.

Devojčica oseti svu opasnost u tom pijanom društvu mladića, udari ga pesnicom po licu, on zatetura, a ona otvori vrata. Drugi pojuriše za njom, po sobi, i ona se spotače, pade na taburetu ispred klavira, i dirke zabrujaše od njenih laktova. Sva uplašena, ona se ispravi, sede za klavir, i brzo, dršćući udari nekoliko akorda na klaviru... Ti akordi za trenutak dadoše joj snage, ona savlada strah i najednom poče da svira Betovenovu devetu simfoniju... Ispod njenih prstiju razlegali su se tužni zvuci, puni bola... a ta duboka muzika kao da osvesti mladiće. Svi stajahu iznenađeni domaćin ustade, nasloni se na klavir, gledaše netremice tu lepu plavu devojkicu, što je tako umetnički svirala, i kad ona ustade, on joj priđe, prošaputa:

– Ko ste vi?

I mladići svi su pitali:

– Ko je ovo?

– To nije služavka.

Niko ne potrča za njom, pustiše je, ona izađe, ulete u svoju sobu, zaplaka, i kroz suze je šaputala:

– Mama, moja mila mama, kako li ona pati?

Sutradan domaćin otvori bunovne oči od sinoćne pijanke, i namah se seti da se nešto dogodilo, nešto i tužno i prijatno, i seti se klavira, Betovenove simfonije, te lepe plave devojkice... Taman je hteo da ustane, kad ču uplašeni glas kuvarice:

– Gospodine, sobarica je pobjegla...

On skoči iz postelje, uplaši se, odjuri u policiju, ali od devojkice ni traga ni glasa...

Ta tajanstvenost ga je mučila, i on je sad analizirao devojkicu, sećao se svih njenih gestova, reči, ponašanja. Hteo je iz toga da dokuči objašnjenje njene tajne. Divio se njenoj lepoti, sad je tek uviđao koliko je to bila lepa devojkica, i osetio je neku tugu za njom.

Posle dva meseca zatekao je jedno pismo na pisaćem stolu. Kad je otvorio, našao je u njemu fotografiju divne devojke u balskoj toaleti s potpisom „Cica“.

I ništa više.

Uze koverat, nađe na marki žig varoši, i posle dva dana otputuje tamo. Odseo je u najvećem hotelu i odmah je pokazao kafedžiji sliku.

– Poznate li vi ovu gospođicu?

– Kako da je ne poznajem. To je ćerka najbogatijeg čoveka u našem gradu. Dva meseca nije bila ovde, niko ne zna gde je provela to vreme, svašta se priča u varoši, samo roditelji kriju.

– A gde im je kuća?

Čim je doznao ulicu, otišao je.

Kakvo je bilo iznenađenje mladića kad je ugledao tu bogatu kuću, taj park oko kuće, majku, oca, i Cicu, razmaženu devojčicu, toliko voljenu da nije mogao da zamisli da je ona bila ona ista mala sobarica u njihovoj kući.

Kad ga je videla, Cica se obradovala i predstavila ga mami:

– Eto, mama, to je mladi gospodin iz kuće gde sam ja služila. On će sad da ti ispriča kakva sam bila.

– Jaoj, gospodine, moja kći da služi – jadikovala je mati. – Ja sam od tada dobila manu srca...

– Verujte, gospođo, to je bila naša najbolja služavka, za kojom moja mama uvek žali.

– Ona da služi? Pa znate li, gospodine, da ona nije umela ni metlu u ruke da uzme – pričala je mati.

– E, pa vidiš, mama, zato sam i bila nezadovoljna životom, što nisam ništa radila. A, znate li, gospodine, da sad uvek sama raspripremam svoju sobu, sama glačam parket.

Avantura gospođice Cice svršila se filmski. Ona se udala za mladog gospodina. I jednog dana, na žuru kod njegove

mame, neke drugarice sestrine pogledaše gospođu Cicu i jedna se začudi:

– Interesantno, kako gospođa liči na onu služavku što ste jednom imali...

Cica je ostvarila san da živi u Beogradu, ali čim dođe leto, ona ode svojoj kući da uživa u lepoti bašte, hladu onih velikih patrijarhalnih soba i tišini male palanke.

Višespratne zgrade, stepenice, usijani asfalt, žega, sve ju je zamaralo, i sad je tek umela da oceni patrijarhalnu čar svoje roditeljske kuće i često je govorila:

– Srećna sam bila, što se moja avantura lepo završila a moglo je biti drugačije, i ja bih možda vukla posledice celog života...

Ah, ludi snovi mladih devojaka...